

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

**ХІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ (ЗВІТНОЇ)**

**«НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ»**

18-28 березня 2019 року

Київ – 2019

На XIII Всеукраїнській науково-практичній конференції (звітній) «Науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти і навчання» було представлено наукові результати діяльності Інституту професійно-технічної освіти НАПН України за 2018 рік у контексті сучасних суспільних викликів, що постають перед професійною (професійно-технічною) та фаховою передвищою освітою. Для участі в роботі конференції надійшли заявки та матеріали від 289 науковців, педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти та наукових установ.

На пленарному засіданні здійснено узагальнення результатів науково-дослідної роботи й обґрунтування перспектив діяльності Інституту, визначено результати та ефекти взаємодії установи з Верховною Радою, Міністерством освіти і науки України, Міністерством соціальної політики України, закладами професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти, роботодавцями, громадськими організаціями.

У виступах наголошувалося на проблемних питаннях щодо інноваційного контексту змін у професійній та фаховій передвищій освіті, законодавчого забезпечення модернізації професійної (професійно-технічної) освіти, випереджувальної функції науково-методичного забезпечення розвитку професійної освіти, перспективних напрямів модернізації професійної (професійно-технічної) освіти в Україні, актуальних проблем децентралізації та регіоналізації управління професійною і фаховою передвищою освітою України, концептуальних засад фахової передвищої освіти, соціального партнерства у професійній (професійно-технічній) освіті, впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, проблемах та перспективах удосконалення практичного навчання в коледжах, сучасних підходів до підготовки викладачів закладів вищої освіти, які навчатимуть педагогів професійного навчання.

Секційні засідання було проведено у формі вебінарів за такими напрямками: «Шляхи модернізації професійної (професійно-технічної) освіти з урахуванням прогресивного європейського досвіду», «Консультування з професійної кар'єри: досвід та перспективи», «Дистанційне професійне навчання в контексті цифровізації освіти», «Упровадження проектних технологій у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників», «Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників», «Стандартизація фахової передвищої освіти: проблеми та перспективи».

З урахуванням результатів дослідження розвитку систем професійної освіти і навчання у країнах ЄС доведено необхідність оновлення змісту і форм організації освітнього процесу та забезпечення взаємодії закладів професійної освіти (створення технологічних хабів, стартап-інкубаторів тощо).

Розвиток людського капіталу в умовах безперервної професійної освіти має забезпечуватися на основі синергії взаємодії різних стейкхолдерів на загальнодержавному, галузевому й корпоративному рівнях. Це впливатиме на відповідні системи розвитку з боку зовнішнього (визначення на законодавчому рівні підходів до професійного розвитку персоналу; законодавче закріплення гарантування економічних стимулів для підприємств, які вкладають кошти в розвиток професійної компетентності персоналу; уможливлення ресурсного забезпечення та формування середовища взаємодії для впровадження інновацій) і внутрішнього середовища (просування ідей та цінностей безперервного професійного розвитку; підтримка цінностей взаємодії та розповсюдження конструктивних ідей досвіду в розвитку професійної компетентності персоналу; формування системи соціально-економічних та організаційних заходів, превалювання внутрішніх мотивів розвитку персоналу над зовнішніми стимулами).

Розроблено і впроваджено до освітнього процесу закладів професійної (професійно-технічної) освіти педагогічну систему консультування учнівської молоді з професійної кар'єри, що сприяє розвитку кар'єрної компетентності,

забезпеченню конкурентоздатності на ринку праці та мобільності й перспектив кар'єрного зростання впродовж життя майбутніх кваліфікованих робітників. Експериментальна перевірка функціонування цієї системи реалізовувалася на базі Центру професійної кар'єри, створеному в 2016 р. у Колківському вищому професійному училищі (Волинська обл., Маневицький р-н, смт. Колки). Згодом подібні Центри було створено в усіх закладах професійної (професійно-технічної) освіти Волинської області (всього 20 Центрів).

Реалізація у практиці роботи закладів професійної (професійно-технічної освіти) системи консультування з професійної кар'єри позитивно вплинула на розвиток кар'єрної компетентності учнів і, як один з результатів їхньої діяльності, стало підвищення рівня працевлаштування випускників ЗП(ПТ)О на 10%.

Розроблено проектні технології професійного навчання кваліфікованих робітників та методики їх реалізації у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників аграрної, будівельної і автотранспортної галузей.

Науковцями розроблено та впроваджено в освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти методичну систему дистанційного професійного навчання майбутніх кваліфікованих робітників, що дає змогу гнучко організовувати навчання, модернізувати зміст професійної підготовки, підвищує ефективність формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, сприяє розвитку готовності педагогів до використання методик і технологій дистанційного професійного навчання. У контексті цифровізації професійної освіти розроблено концепцію проектування SMART-комплексів для закладів професійної (професійно-технічної) освіти аграрної, будівельної та машинобудівної галузей. Запропоновано науково-методичні, організаційно-управлінські, програмні інформаційні ресурси для впровадження SMART-комплексів.

Науковцями лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах обґрунтовано концепцію стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах, що

включає мету, завдання, закономірності, принципи досліджуваного феномену; спроектовано й обґрунтовано методичну систему стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах на компетентнісній основі.

У ході конференції визначено такі перспективні напрями вдосконалення науково-методичного забезпечення професійної та фахової перед вищої освіти:

- розроблення та експериментальна перевірка методики стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у технікумах і коледжах для аграрної, будівельної та машинобудівної галузей;
- обґрунтування методичних основ розроблення SMART-комплексів для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих фахівців аграрної, будівельної та машинобудівної галузей;
- упровадження в закладах професійної та фахової передвищої освіти: системи консультування учнівської молоді із професійної кар'єри, системи дистанційного професійного навчання кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів, методики розроблення проектних технологій;
- здійснення досліджень з підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності, розвитку проектного менеджменту в закладах професійної та фахової передвищої освіти, розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання, упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих фахівців,
- започаткування практико-орієнтованих досліджень з оцінювання якості підготовки кваліфікованих фахівців.

Ураховуючи актуальність, теоретико-методологічну та методичну важливість пропозицій, викладених у доповідях і виступах на пленарних та секційних засіданнях, **конференція рекомендує:**

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України:

1. Продовжити системну співпрацю з Директоратами професійної освіти та вищої освіти МОН України, розвитку ринку праці та зайнятості Міністерства соціальної політики України, Державною службою зайнятості України, Федерацією роботодавців України, Конфедерацією роботодавців України, закладами професійної, фахової передвищої освіти, підвідомчими установами НАПН України, громадськими організаціями з розроблення професійних та освітніх стандартів, створення сучасних методик і технологій професійної підготовки майбутніх фахівців, проведення тренінгів з педагогічними працівниками закладів професійної та фахової передвищої освіти, вдосконалення інформаційно-освітнього середовища закладів освіти тощо.

2. Поглибити спільну діяльність з навчально (науково)-методичними центрами (кабінетами) ПТО України щодо проведення науково-дослідних робіт, експериментальних досліджень, узагальнення і представлення в наукових виданнях результатів дослідно-експериментальної діяльності; підвищення професійного рівня педагогічних працівників; проведення наукових, науково-практичних, науково-методичних, навчальних заходів для педагогів та учнівської молоді; роботи творчих груп з оновлення змісту професійної та фахової передвищої освіти.

3. Сприяти діяльності Центрів професійної кар'єри на базі закладів професійної та фахової передвищої освіти, взяти участь у впровадженні критеріїв, показників і технологій моніторингу результативності організаційно-педагогічного забезпечення кар'єрного розвитку особистості засобами консультування з професійної кар'єри.

4. З метою зміцнення бази знань у сфері професійної освіти і навчання ширше розгортати міждисциплінарні дослідження із застосуванням нових методологій, які дають змогу осмислювати професійну освіту і навчання в широкому європейському і світовому контекстах, ідентифікувати зміни, аналізувати кращі зарубіжні й вітчизняні практики, прогнозувати сценарії

майбутнього розвитку, створювати надійну базу даних для обґрунтування політики і рішень у цій сфері.

5. Здійснювати науково-методичний супровід розроблення та застосування проектних технологій педагогічними працівниками закладів професійної та фахової передвищої освіти, а саме: впроваджувати створені методики організації проектної діяльності, розроблення проектних технологій та їх оцінювання, тренінг-курси з проектного навчання.

6. Сприяти організації роботи експериментальних закладів професійної освіти, що впроваджують дистанційне професійне навчання майбутніх кваліфікованих робітників; підготувати відповідні методичні посібники та рекомендації; розробити та впровадити на базі системи дистанційного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (<http://e-learning.org.ua/>) дистанційні курси на модульній основі з підготовки педагогічних працівників закладів професійної та фахової передвищої освіти; організувати проведення тренінгів, веб-семінарів з підвищення рівня їхньої ІТ-компетентності.

7. Підготувати методичні посібники та рекомендації щодо розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих фахівців аграрної, будівельної і машинобудівної галузей; розробити та апробувати контент електронних освітніх ресурсів різного галузевого спрямування; продовжити проведення тренінгів, вебінарів, майстер-класів із педагогічними працівниками закладів професійної освіти з розроблення і застосування електронних освітніх ресурсів.

8. Широко представляти результати науково-дослідної діяльності Інституту органам управління освітою на всеукраїнському, регіональному та місцевому рівнях, науковій та педагогічній громадськості; використовувати їх у підготовці інформаційно-аналітичних матеріалів, експертних висновків, пропозицій щодо модернізації освітніх законопроектів, розробці програм, стратегій розвитку професійної та фахової передвищої освіти та враховувати під час проектування нових тем НДР, відображати в публікаціях у вітчизняних

та зарубіжних джерелах, педагогічній пресі, доповідях на масових наукових заходах тощо.

9. Підготувати та подати до Міністерства освіти і науки України аналітичні матеріали, що містять науково обґрунтовані висновки і пропозиції щодо підвищення якості професійної освіти, модернізації її змісту, вдосконалення методик і технологій підготовки майбутніх кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів різних галузей.

10. Сприяти патентуванню творчого доробку науковців Інституту.

11. Розробити проекти професійних стандартів із професій: 2351.2 Методист закладу професійної (професійно-технічної) освіти, 3340 Педагог професійного навчання, 3340 Майстер виробничого навчання.

12. Здійснювати науково-методичний супровід підготовки докторів філософії зі спеціальності 015 «Професійна освіта», магістрів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»; посилити в освітніх програмах аспект навчання через дослідження; розробити та впровадити інноваційні модулі до програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»; продовжити цикл заходів із розвитку дослідницької компетентності молодих науковців; готувати здобувачів освіти до безперервного підвищення рівня фахової компетентності, постійного саморозвитку, здійснення креативної, автономної і відповідальної дослідницько-інноваційної, науково-педагогічної, проєктної, управлінської та експертно-дорадчої діяльності у сфері професійної освіти, узагальнення і представлення у вітчизняних і зарубіжних наукових виданнях результатів дослідно-експериментальної роботи.

13. Ініціювати проведення всеукраїнського конкурсу для педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, внести відповідну пропозицію на Президію НАПН України.

14. Заключити угоди про співпрацю з департаментами освіти і науки обласних державних адміністрацій з метою оптимізації взаємодії в умовах

децентралізації управління освітою та здійснення науково-методичного супроводу підготовки майбутніх фахівців для регіонального ринку праці.

15. Організаційному комітету узагальнити рекомендації конференції, розглянути та затвердити їх Вченою радою Інституту; розмістити рекомендації, програму, збірник матеріалів конференції на сайті Інституту для широкого ознайомлення та обговорення науковцями й освітянами; представити інформацію про результати проведення конференції на засіданні Відділення професійної освіти і освіти дорослих; висвітлити матеріали про проведення панельних дискусій у журналі «Професійна освіта».

Закладам професійної та фахової передвищої освіти:

1. З урахуванням науково-методичних рекомендацій Інституту ПТО забезпечити діяльність Центрів професійної кар'єри; внести до навчальних планів і програм дисципліни, модулі або теми з питань вибору, побудови та реалізації професійної кар'єри; започаткувати мережу консультаційних центрів, пунктів, курсів, консультацій, тренінгів, семінарів для отримання/поглиблення знань щодо розвитку професійної кар'єри молоді та дорослих.

2. Упроваджувати управлінські технології, розроблені в Інституті ПТО на основі концепцій освітнього менеджменту, партисипативного управління та діалогічного менеджменту. Створювати маркетингові служби для випереджувального прогнозування попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці, отримання інформації про можливі обсяги й структуру необхідних професій і спеціальностей, а також для прийняття якісних управлінських рішень.

3. Реалізовувати практико-орієнтовану модель професійної підготовки майбутніх фахівців із повнішим наближенням її соціальної та економічної складових до потреб особистості та вимог національного й регіональних ринків праці.

4. Брати участь у тренінгах, майстер-класах, науково-практичних семінарах, конференціях та інших заходах Інституту ПТО з метою оволодіння

інноваційними методиками і технологіями професійної та фахової передвищої освіти.

5. Ініціювати проведення експериментів, участь у міжнародних проектах спільно з Інститутом ПТО, направляти педагогів-практиків на навчання до аспірантури і докторантури Інституту.

6. У співпраці з Інститутом ПТО створювати відкриті інформаційно-освітні середовища, функціонально спрямовані на електронну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, забезпечувати педагогічні, організаційні, соціальні, комунікаційні зв'язки й умови для централізованої електронної методичної підтримки процесу ігрового навчання (геймезації), симуляцій реального виробничого середовища для організації навчання через Інтернет-портали.

7. Розширювати зв'язки з науковими установами, бізнесом і виробництвом шляхом об'єднання в освітньо-виробничі кластери, що дасть змогу координувати освітню діяльність навчальних закладів регіону, раціонально використовувати засоби, залучати додаткові інвестиції для професійного навчання фахівців та створення нових робочих місць, запобігати допущенню фінансування неефективних навчальних програм або тих, що дублюються.

Вийти з клопотанням до Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України щодо: оновлення вітчизняної законодавчої і нормативно-правової бази професійної та фахової передвищої освіти і навчання з урахуванням стратегічних європейських ідей модернізації цієї сфери, що сприятиме розвитку людського капіталу, зокрема: двоєдина мета (сприяння працевлаштуванню та економічному зростанню, сприяння інклюзії і соціальній єдності); якість та досконалість професійної освіти і навчання (розвиток умінь, що відповідають сучасним і майбутнім запитам); привабливість та інтернаціоналізація професійної та фахової передвищої освіти. Широко впроваджувати конструктивні ідеї європейського досвіду з метою підвищення якості відповідних освітніх послуг і передбачати спільні витрати держави й

соціальних партнерів. Забезпечувати на законодавчому рівні підтримку діяльності підприємств з реалізації бізнес-процесу «професійне навчання і розвиток персоналу» (законодавче закріплення обов'язкових для виконання норм підвищення кваліфікації працівників підприємств (частота, тривалість); запроваджувати системи економічних стимулів для підприємств, які забезпечують процес розвитку професійної компетентності персоналу (зменшення податкового навантаження, норм відрахувань до бюджетів тощо); запроваджувати системи цільового фінансування з державного та місцевих бюджетів заходів із розвитку професійної компетентності персоналу.

Вийти з клопотанням до Міністерства науки і освіти України щодо:

1. Сприяння запровадженню системи професійної підготовки та перепідготовки фахівців з кар'єрного консультування і професійної орієнтації різних цільових груп населення;

2. Залучення Інституту ПТО НАПН України до розроблення сучасного нормативно-правового забезпечення дистанційного професійного навчання учнів, студентів і слухачів закладів професійної та фахової передвищої освіти, зокрема, розробити Положення про дистанційне професійне навчання, в якому визначити мету і завдання, особливості організації професійного навчання, унормування навантаження та оплати праці педагогічних працівників тощо.

3. Включення до «Положення про організацію навчально-виробничого процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти» розділу про особливі умови використання проектних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників; запровадження систематичного проведення всеукраїнських та регіональних конкурсів навчальних проектів різного галузевого спрямування; організації на базі навчально(науково)-методичних центрів ПТО України тренінгів для педагогічних працівників з розроблення проектних технологій професійного навчання із залученням співробітників Інституту професійно-технічної освіти НАПН України; створення у мережі Інтернет-ресурсу з базою проектів для закладів професійної

та фахової передвищої освіти, мережі обміну інноваційним досвідом у сфері проектної діяльності.

4. Розроблення сучасних інноваційних моделей управління і фінансування професійної та фахової передвищої освіти, що передбачають залучення соціальних партнерів, упровадження технологій маркетингового управління професійною освітою, систем внутрішнього та зовнішнього оцінювання якості освіти, створення багаторівневих та багатoproфільних закладів професійної та фахової передвищої освіти тощо.

Вийти з клопотанням до департаментів освіти і науки обласних державних адміністрацій щодо:

1. Упровадження результатів науково-дослідних робіт Інституту, а також інноваційного досвіду діяльності експериментальних педагогічних майданчиків Всеукраїнського та регіонального рівнів.

2. Поглиблення взаємодії з ІІТО НАПН України в напрямі спільного проведення науково-практичних заходів (конференцій, семінарів, веб-семінарів, тренінгів), що сприяють упровадженню інновацій у професійну освіту.

3. Здійснення маркетингових досліджень регіональних ринків праці з метою визначення перспективних кваліфікацій та проведення прогностичних заходів щодо розвитку навчальних закладів з урахуванням їх запитів на базі створених у закладах професійної та фахової передвищої освіти маркетингових служб.